

k-17

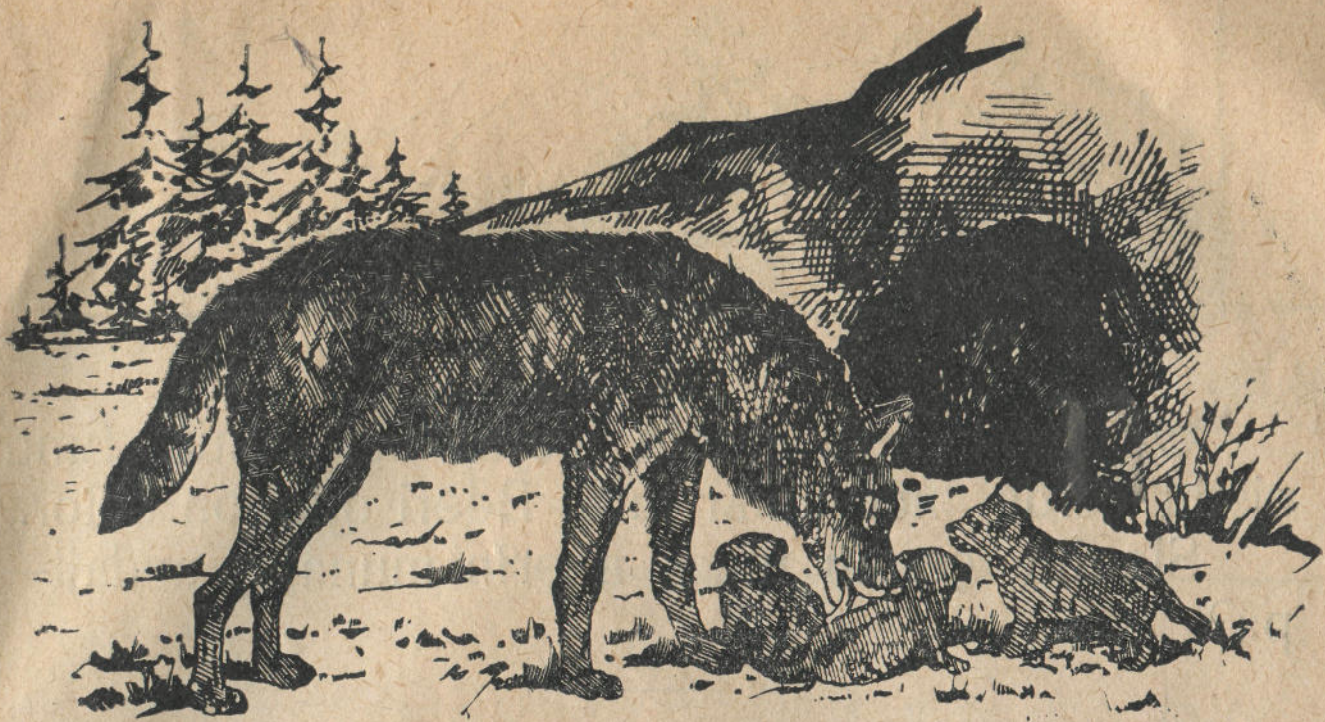
B I S T I N Ş K O L

OOGOŞ BALDAR
UYRENER TANMALIK

II

ÇUZƏN ÇUYR URTU ALBATEĞA BİCİK CİQARBP BAZƏV ÇATKAN
MOSKVA 1930 DİLƏ

Bөөri mal aradadı.

Tynde бөөри улды. Мал yrkip маңдап келди.
Ijter yrди. Мал киштеди. Улус тавыштаньр от
салды. Уј мөөрөди.

Кож маарады. Балдар ылашты. Тавыш syreen
boldы. Anda мында от кује берди. Бөөри неме
алыр болводы. Арка өгөсала берди.

Тавыш токтоды. Улус уктоды.

Бөөри кырда курсак бедреп çырди.

Каа—çаа ijter yrп çатты.

Ондој Аймагында өмөлөзип бөөри аңдагань.

Бу çыл бистин çерде бөөри коркушту çаман-
данды. Бөөри көр мал тутты.

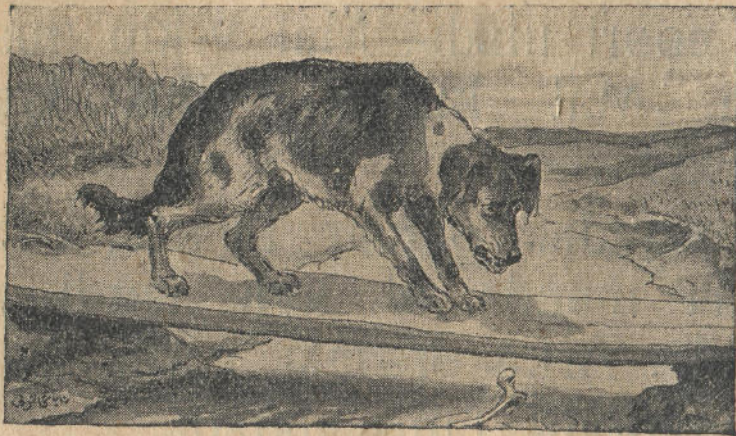
Улус бөөрини биригеле аңдаарга сyмеlezип
алды. Бир кын улус онcoзъ бөөри аңдаарга барды.

Еңирде улус онcoзъ çаньр келди. Беş бөөринин
терезин екелди.

Өлтырген бөөрлеринин уcyзи тизи еmdir. Emdi
bistin çerde mal амьr турь. Бөөри оjлогон болор.
Sлердин çердин улузь бөөрини мунажьр андаjt—
ра?

Orojda 5 ве, 2 вajтал, 2 кулун, 1 ат болгон. Бөөри 2 — ве,
1 вajтал, 1 кулун тудьр çиди. Orojdo канца мал болгон, emди
канcaзь арть?

А с а р и j т.

Bir acap ijt boldь.
Ol bir volcok søøk tapть.
Онъьн тиštenip aldь.
Көмуру кecире çelip отурдь.
Suuda воjьньн көлөткөзин көрди.
Көлөткөзин өскө ijt деп вододь.
Онъң edin blaap аларга санадь.
Su төмөн кальр ijди.

Ada eneniñ mak kozoñ.

An valazın çelcitken
Altı kьrtu taş kavaj
Alvatъ çonđ çыrgatkan
Ada eneniñ kol kavaj.

Elik valazın çelcitken
Eki kьrtu taş kavaj
Eldi çonđ çыrgatkan
Ene adanьñ kol kavaj.

Ergекse visti er etken
Ene adanьñ şьltuzь
Eldin çonьñ ortozьnda
Ene adanьñ çakşьzь.

Orьs, çon, kumandь, kьdat, tьva, øske
de alvatъ viske nekør — karьndaş.

Baştarкь kar.

Baştarкь kar çaadь. Baldar kar çumaktar
oјnodь. Men kozo oјnodьm.

Kardan at tudьr oјnodьs. Koj tudьr oјnodьs.
Tura tudьr oјnodьs. Baza ijt tudьr oјnodьs.

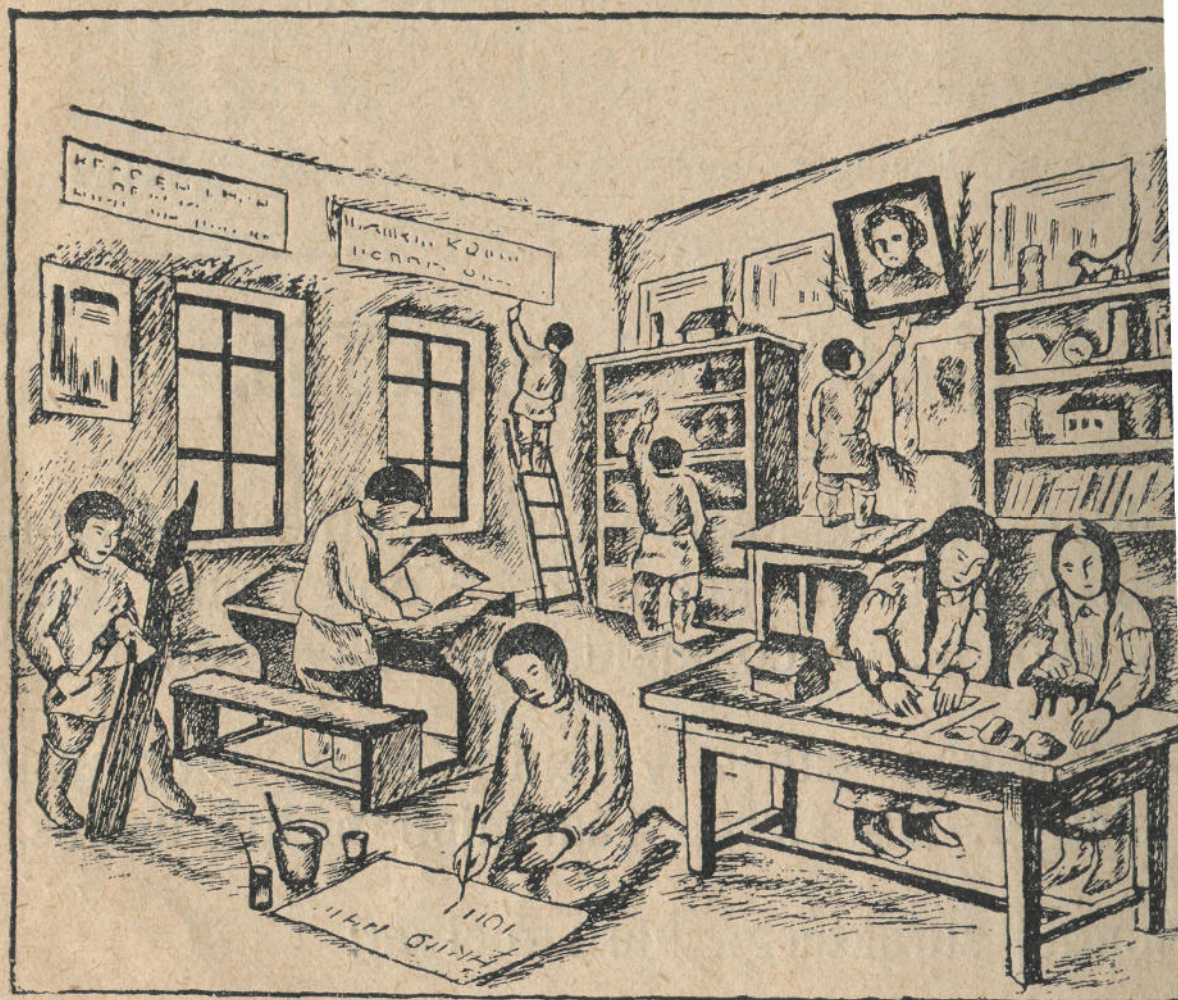
Кольбыс соокко тоңордо, турага кирип
дыс.

* * *

Ой кун чаан улус аңдап барды. Т
кarga kijis, тон, частык кактады. Мен т
кaktazarga вольтым.

Тон өдыкти кунниң сайын кактап тур.

Оору тавылбас.

Байрамга белендгенис.

Карагол школы Улаган школына тьндь
салды.

Бис тьнажда белендендис. Бис школыго си
вурин екелдис. Ваза карагайла мөштиң вурин еке

Къзыл вөстөн маань çазадьс. Онъ şkoldьн
ystine ilip salдыс.

Leninniң syrin keerkedip çazadyс.
Kalininniң syrin keerkedip ok salдыс. Ke-
zik baldar gazet bicidi. Bajramga ajdar
sөzin yyretti. Çaan baldar çurt sovetti
keerketken. Baza къзыл ајылды keer-

ketken.

Sler anajьp işteditiger—ve?

Ајыл keerketkeni.

Baldar ајылып keerkederge çөptөşti. Ајылына
arkady. Ајылыдагып keerketti. Koolgazьна къзыл
maanь kadady. Onco ајылыда çarana verdi.

Bis bicikke çakşь yyrenip çadyс. Sler biske
karu biciger. Bis slerge çaantajьн bicip turagyс.

Мьндьј suraktarga karu biciger:

1. Sler şkoldь anajьp çazadygar - va?
2. Ајылыгарды çazadygar - va?
3. Slerdiң vajram kandьј boldь?
4. Uyredy kandьј volьp çat?

Tan attь. Kyn cьkть. Baldar
çuyldi. Çaan ulus baza çuuldь
şkolgo arajla vadьştь.

Çurt - Sovet - tin Predsedateli
Çuun acьldь. Kөp kuucьn boldь.

Ozo kaan vaşkaruzь volgon.

Ozo vajlar, çajzandar, bijler
volgon dor.

Olor çoktu ulustь syreen çama
gon. Kөp ulustь өltyrgen. Ajь
өrtөгөн.

Bala barkazьn kьrgan.

Çoktulardь bicikke yuretpeş vol

Bicik - ke vajlar yurengen.

Ozo çoktu kizi көp kьjьn көrg

Emdi vaşkaru işmekcide, vatral
tuda, ortondordo.

Emdi çoktu kizige Sovet E
volьzьp çat.

S o v e t B a ş k a r u .

İşmekci le krestjan ulus birikti. Kaan
ruzьn çyrđi. Sovet Başkaru tuttь. Ol
ajda volgon.

Sovet Başkaru çoktu uluska volьza
valdarga da volьzat. Emdi visti kemde
volbos. Kemde vaşkarьp volbos.

исына вайрамдар тибс. Совет Башкару Бүткөн
деп вайрамдайдьс.

Бугун биске улу вайрам воһр çat.

Ulu ylyrgeniң vajramъ çazazьn!

Sovet Bařkaru çazazьn!

1. Orzo çoktulardь vicikke yurekzen-be?
2. Ne kerek yuretpegen?
3. Emdi nekerek yuredip çat?
4. Sovet Bařkaru kandьj kizige volьzat?
5. Kandьj volьş edet?

A ң a r t e l i .

Ава çышта Salgandu деп çer var. Andagь vatrak, çoktular la ortondor аң artelin төзөди. Онь Сындacak деп kizi baştagan. Artelge 36 өрөкө бирикти. Оlor ең ozo аңга ceden tutть. Cedendi аңның çольна tutть. Çajgьda cedenine өлөң etti.

Кышкьда ol cedenge аң kirele ojto сыгьр volводь. Аң ojto сыкразьн деп cedendi өнөтиin аңаьр tutkan. Cedenge kirgen аң өлөңди çip çyrди. Artel онь азьrap турдь. Çe arteldiң өcte-leri—kulaktar cedendi vuzьр салдь. Ajdarda 20 аң cedennen сыдьр sala verdi. Çe бу çьl artelidn cedenine 18 аң kirdi. Аңdardьн oncoзь myysty dezet.

Emdi artel cedenin çaanndadьр çat. Kөp аң tudarga çat.

syreen astamdu kerek.

Slerdin ulus anajьda an azyrajt — pa?

D o k t o r.

Izener tynde syreen ulaardь edi ottьj volc

Adazь ezer at çekti, doktorgo vardь. Do
keldi. Ooru balanьn kolьn tudьp kərđi. Tilin c
rьp kərđi. Terleyle sook su ictuь-ve? dep sur

Izener ictim dedi.

Sook su icpes kerek. Kar çibes kerek,—
doktor ajttь.

Doktor em verdi. Ус katar verip turь
Emdi kursak çiiir aldьnda veriger dedi. Izene
emdi verip turdьs. Eki kondь. Izener çazyldь.

Sook su icpeger!

Kar çibegər!

Kommunistь kem solььr?

Komsomol, nekərler, komsomoldor.

Komsomoldь kem solььr?

Pioner, nekərler, pionerler.

E k i t e k e .

Su kecire komyry çattъ.
Ol komyryle eki teke kecip çatъtъ.
Udura tuştaşъtъ.
Çoldon kede съk,—dep çaan teke ajttъ.
Bojъn kede съk,—dep kirinek teke ajt-tъ.
Eky kerişti. Çyzyştî.
Ekilezi boomnon aştъ.
Suuga varъp tuştî.

* * *

Keriş sogъş çakşъga vaştabas.
Eki çaman tabъssa,
El kulagъna amъr çok.

K a r g a .

Karga kar—kar—kar dep çyrdi.
Bir volcok et tapttъ.
Bir mөşkө kelip oturddъ.
Tylky, onъ kөрөлө, çede keldi.
— Sendij yngyr kuş çok dezet.
Kozondop ver, kargam,—dedi.
Karga kar — kar — kar dedi.
Oozъndagъ edi tyze verdi.
Tylky onъ alъp çip ijdi.
Karga kalaktap çada koldъ.

Ooru tавылар исыгы.

Ooru kajdan tавылар?

Nele ooru yrendy volor.

Ol yrender kirden, sekten, sas çydek çerden tавылар.

Ol yrender kiziniñ kапына kirze, ol kiz oorygy.

Kezik oorular bir kiziden bir kizige çugy turar. Andy oorulardy çuguş oorular dep ajdar.

Ol oorulardyñ ady mьndьj:

1. Bulan ot.

2. Ospo.

3. Cemet.

4. Kөzөгөл. Baza onondo көp oorular var.

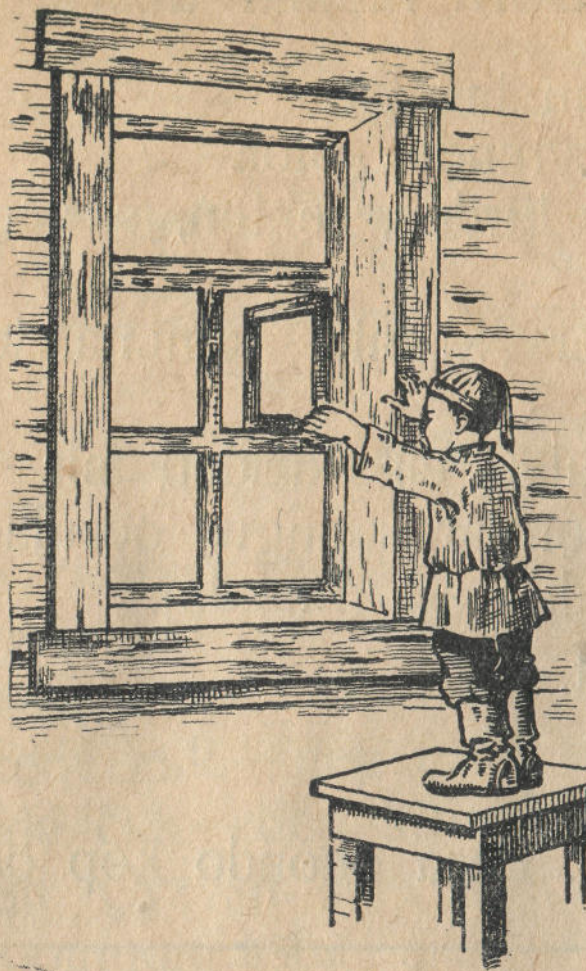
Çuguş oorulardanь severlen.

Ooru kiziniñ nele kijimine tijbe.

**Kizi ooryj verze, kamga varvaj, doktorga
varar керек.**

Pioner atrjat.

Pioner atrat valdardь nele kerекke taskady yuredip çat. Bisikke çakşь yunerge, valdarly epty çyрге, ada eneziniñ izine volьzarga, çor izin işteerge, vaza su kadьk çyрге. Onondь öskө көp kerекne ooredip çat.

Pionerdin çolya.

Кокьрак деп пионер болды. Ол пионердин çolya мунажыр иштэнди. Ол ертен енир көзинекти асыр турды. Аждарда турага ару кей кирди. Кокьрак сивирек алды. Көзнөктин, отургыштардын, тактань тоозьнын агсыды. Тышкаарь сыкты. Сөр сивирди. Казаганга барды. Казаган агсыды. Тунага келди. Вазанони едеин? деп лезине айтты. Эрке балам! Энди бичигин кысыр деди.

Çastra şyulte.

Водонвос деп улчак болгон. Водонвос ужуқтады. Туш көрди. Улус семисетту көсө ичир çадыгы. Ичезежин деже, калбагы çok болды. Ужгунала комьдады. Көсөдөн кугу колдым деди.

Enirde ulus sytty көсө icti. Bodonво
вагьп койьна сукть. Ujuktaarga çattь.

Men sytty көсө icpezim. Semis etty
icerim dedi.

Ol kyn Bodonвос кандьj da tyş ke
Ujkudañ turдь. Aştar çadьm dep ьjladь.

Taldaganь tas, tajanganь taş.

**Kezinekti асьр tur. Turаньñ icine
toozьп çattьrва. Аьjга кирerde
видьñдь асьр tur.**

Kodьr kajdañ tavьlar.

Kazak dep uulcak dep boldь.

Ol мысцага кирвеjten. Кольп çакşь çипва
Тоозьнга uьmalьp çyreten. Топьп ilvej
мында сасьр salatan. Кеçegezin kestirvej sal
Ajarda кеçegeзиниң төзине вjйт syreen көр в
Kazak çaantaьп тьрманар boldь.

Анајыр җыреle казактын единой кодыр ськты.
Угредыси оны докторго ијди. Ај ваьнда казак
ајылына җанды.

Казак саң ваька воьп калтыр. Енди ол ару
сек җырып җат. Балдарга тынајыр ајдыр җырет.

Бийти өлтиригер. Кеҗегени кестиригер. Кирди тоо-
зынды җок едигер. Слерге кодыр тийвес. Оору тий-
вес.

-
1. Оору кайдан тавылар? Кодыр кайдан тавылар?
 2. Кодыр тийзе, канайыр җазар?
 3. Кодыр җыгуш волорво?

Җ а л к у җ а ң.

Алтај емегедер көп иш едип җат.

Ер улус көп иш ерpes.

Емеген кизи уј саар.Тон көктөөр.

Өдык көктөөр. Су екелер. Одын кезер.

Тере ијлеер. Кийс вазар.

Ваза оной до көп уур иш едер.

Ер кизи ол иштерди етpes.

Алтај җаң андыј дезер.

Ол меке сөс. Җалкуузына воьп ајдар сөс.

Андыј җаң җалку җаң.

Сен енеге воьзаны — ва?

Кандыј изине воьзыр җады?

Адаң воьзат - ва?

Кандыј изине воьзат?

К ө с т и ң о о р у з ь.

Җода деп кизи волгон. Оның көзи оорды.

Канса кам камдат - ты. Җарлык җарлыктат - ты.

Еш неме волводь. Еки көзине цел тарт - ты.

Baldarın kızı vaza oğru. Kestörine v
cel tart - tь. Tijiñci dep kizi codanıñ canına
cip keldi.

Tijiñcide Elebes dep uulcak boldь. Elebes
donıñ baldar - la ojnoor boldь. Elebestin k
oğru. Adazь kam ekeldь. Kөs çazьvadь. Çar
ekeldi. Baza neme volvodь.

Tijiñci Elebezin көstin çaan doktorına al
vardь.

Aj vazьnda doktor Elebestin kozin çaz
koidь.

— Kam kizi mekelep çat. Çarlıkсыь va
andьj.

Olor ooru çazьr volvos, — dep Tijiñci ajc
boldь.

Kөziñdi kirdeñ severle.

Kөzi ooru kizinıñ nemezine tijbe!

Oğruza, kam la çarlıkсыьga varva!

Doktorgo var!

Yrencikterdiñ çuunь.

Çuun acьldь. Çuun başkarar 3 kizi tutt
Su—kadьk şyrerin kiceer komitet — tin doklad
boldь.

Baldar cek çyrđi. Toolu baldar emeş çast
kььndь dep dokladta ajqьldь. Aru cek çakşь ç
rer kerek. Ondьj kerekke өskө baldardь yured
kerek dep baldar şyuştı.

Бу тьпндь керекти іштеp выдирели деп пионер
отрјат чөp ајт - ть:

1. Kol—çysti samьndap çunarga.
2. Kol çunvaj, kursak icpe.
3. Мысaga kirip, aru camca kij.
4. Тураньн icin aru tut. Polgo tykyrve!
5. Sook su icpe, kar çive.
6. Top çok тьшкаарь ськра.
7. Тьрмагьндь, кеçегенди kes.
8. Топьндь, вөркинди çerge сасрај ilip саль
tur.

9. Ајьга kirze, видьндь arcь.
10. Қаңза альсра.
11. Чаңьс ајактаң kursak ispeger.
12. Бу керектерди ваstra çongo tarkadar.

Уyrencиктердин çуунь бу керектерди іштеp вы-
дырге çөптөp салды.

Вазa іш канайта выдip турганьн көрөгө 3 ki-
zini камis edip tuttь.

Bistin кьşkь ојьн.

Уyrencиктер кьşkьда канайда ојноогьн кууcьн-
дасть. Шкoldьн чаңьна çьlgajak eder deшти. Bir
kyn olor çуuldь. Шкoldьн чаңьндагь казат çerge
çьlgajak çazady. Карьн tyzedip, su urьp tonдырды.
Ertegizi kyn vaza su urды. Суузь тонды. Кор-
кушту килең çьlgajak boldь.

Bir kyn өncо valdar çуuldь. Canagaшту саң
төмөн çьlgady. Kezik valdar temir canalu çьl-
gady. Temir cana çьlgaarga syrekej emtir. Kezik
valdar tere ekeliip çьlgady. Tere çьlgaarga çy-
dek emtir.

Џылгајактың екі қапына қағытқыш кудырған.
Ол қағытқыштардың ғилізі кыр—кызы болгон.

Опың исин җылгајак коркушту қағаş болгон.
Ојнор турған валдардың сырајь кыр — кызы бол
гон. Җылгајакка вис 2 сас ојнодыс. Уредыси кози
ојногон.

Слердің ғкол анајьр ојнор турь — ва?

Җастра кичеенгені.

Уредыси валдарга җурык җурап екелигер деди.
Елеbes деп иулсак онсозынан артык болорго са-
надь.

Елеbes еңирде ағастан кой җонды. Улус сая и
деерде, болвој турды. Кой вутсе, иicerim деди. Ене-
зи адыды. Елеbes отурьр сая icti. Саяи icele, вазала
кой җонды. Коти вут-ти.

Elebes saazьn aldь. Biduk aldь. Çuruk çuradь. 2 koj çuradь. 3 at çuradь. 2 teke çuradь. Ulus ukta deerde, volvodь.

Onon aь, 1 koion, 1 ui, 2 ijt çuradь. Ekinci pөtyк кьjgьrdь. Elebes pөtykti çuradь. Pөtykti yrglej yrglej çuradь. Çurap vozodolo uktadь.

* * *

Ertegizinde tur deerde, turvaj çat - ть. Şkolgo valdar varьp çat deerde, arajdan turdь. Caj icti. Şkolgo vardь.

Şkolgo yrgylep oturdь. Oorьp çadьn—va?—dep yredyci suradь.

— Çok çetre uktavadьm, dep Elebes ajt-ть.

— Ne kerek uktavadьn?

→ Çuruk çuradьm. Koj çondьm.

— Anajьp uzak oturarga çaravas. Çetre uktagan valada et—kan çok volor. Andьj vala—oorulu volor. 8 çastu vala 9 casta tözөktө çadar kerek dep yredyci ajt-ть.

**Kicinek valdar! 9 casta tözөkkө
çadьp uktagar.**

Kojon aңdaganь.

Erkemej, Aducь, Koros, Oroj, Ojrot, Aңcь dep valdar arka өrө vardь.

Olor kojongo vaspak etken. Baza turak turьskan. Onь kerөgө vardь.

Tomurtka kozo vararga surandь. Olor onьalvadь. Olorдь kicinek ucьn alvadь.

Bargan uulcaktar enirde çandь. Olor 6 ko
3 çьmda, 1 mijin, 1 saras ekeldi. Uuldar mu
da kuucьndadь:

Kojondor vaspaka bastьrgan. Sьmda tuza
ilingen. Tijin cergejge captьrgan. Saras kylenk
bastьrgan. Өrө belde vөөrinin izin kөrdis. B
eliktin izin kөrdis. Ook teek ister ajdarь
kөp emtir.

Uulcaktar, өltyrgen aңdarьnьң terezin sad
karьndaş, caazьn, knejge, razat aldьrdь.

Sledin valdar birigip aңdap turь—va?

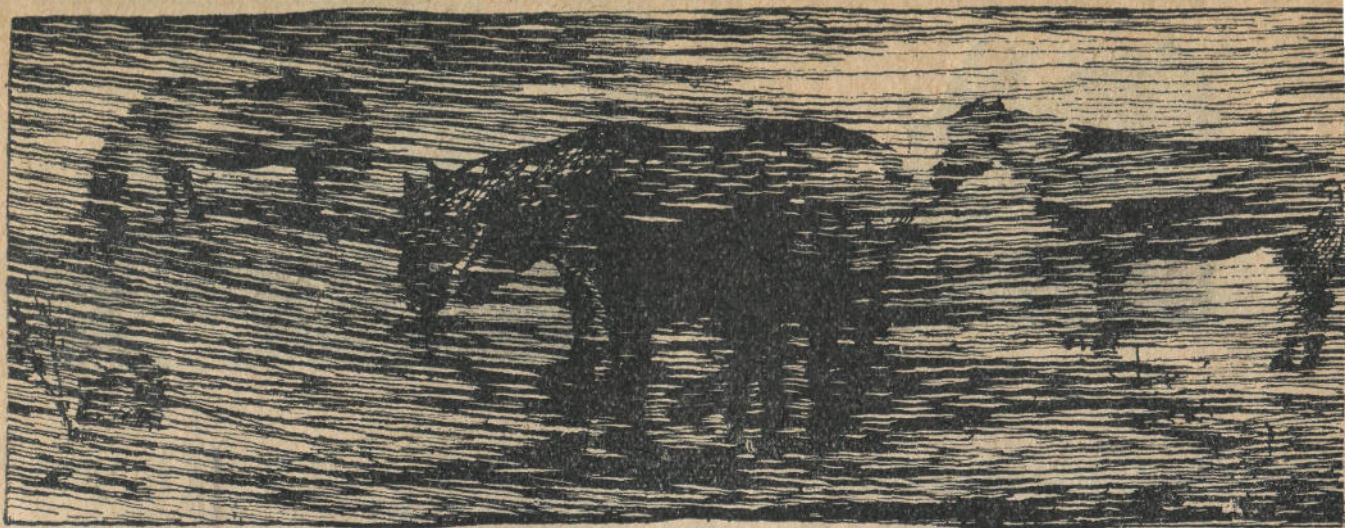
* * *

Kizinin adьn çaan taңmalarla viciir çañ d
Ulustьң adьn vici. Munajda:

1. Ojrot.
2. Oroj.
3. Aducь.
4.
5.
6.

Ş u u r g a n.

Teneri buluttap keldi. Kyn vөktөлө ve
Kar çaaj verdi. Emeş salkьndap turgan. Ana
turala, kar, salkьn tьңdь. Eş neme kөrinvej
ede verdi.

Şuurgan! Şuurgan! dezip ulus ajdışt. Şuurgan-
ның тавызы, çyzin ваазын воьр угыды. Тарс —
турс edip turаның çавузын калырадат. Кyr—kyr—
kyr edet. Baza сыгырып та турат. Ol kyn ulus
куусындаşt.

— Malga vugyn taadyra өлөң берер керек.
Malga vugyn kyc воьр çat. Mal kaltrap çat.
Çылу казaгaнга турган мал бу şuurgанды емеште
zeves. Ol çылу казaгaн деген неме sureen не-
ме. Өмөлик оны шуур etken.

Bistin kezik altaj ulus malga çылу казaгaн
etpes. Malga кышкада өлөң верес. Ol анды ulu
стың малына vugyn koomoj. Şuurgan bir 2 — 3
kyn кирер volzo, агык мал carcaar da.

Малды кышкада өлөндөөр керек!

Çaigyda өлөң eder керек!

Ç o t k o n .

Карагыр çotkon kyn vyrkedi.

Karlu kujun ojnadь.

Kazyr анды ol сыңырып,

Çaş valadyj Ыладь.

Eski tura çavьltazьn
Antararga kiceendi,
Eñirde kelgen aььльсь—сьлар
Ezigivisti çьзьrattь.

Eski—cirik turam ici
Erikseen—de, karañuj.
Ermek sözinq sen toktodьp,
Enem nege тьm boldьn?

Qarlu çotkonьnьn unun ugьp,
Karañujdan korkudьnьva?
Qarь seninq çazьn çedip,
Qalьn ujku vastьva?

-
1. Slerdin çerdegi ulus çьlu kazagan edip çat — pa?
 2. Maldь kьşkьda өlөndөjtpo?
 3. Kandьj maldь өlөndөjt?
- Slerdin şkol uluska тьndьj çar ajdat—pa?

Çajgьda өлөң ediger!
Kьşkьda nele maldь өlөndөгөp. Çaskьda
dyrtke volvos.

Ujga çьlu kazagan ediger.
Bistin şkol ol səsti çarlagan.

T o ş.

En ozo su çaaktap tonьdь.
Bir kyn syreən sook boldь.
Bistin su kleje tonьp kaldь.
Baldar oncozь toşko çuuldь.
Arь veri çьlgap ojnodь.
Kezigi agaş canaktu çьlgadь.
Kezigi temir canalu çьlgadь.

Atakaj vooro temir cana sadьp aldь.
Atakaj kɵnkɵrɵ dɵ ҫьgьlp turdь.
Calkojto do ҫьlp turdь.
Eki vudь sras edip ҫьgьlppla turar boldь.

* * *

1. Slerdin valdar anajьp ojnojт—po?

Mundьj neme aҫьktagar.

1. Su kanajda tonьp ҫat? Onь aҫьktagar.
2. Kyn kьskarьp tyn uzar ҫatkanьn aҫьktagar.
3. Kьҫkьda maldьn tygi koju—va? Takьr—va?
Baza kuҫtьn ҫumь kandьj? Onь aҫьktagar.
4. Ulustьn kijimi kьҫkьda kandьj?
5. Kandьj agaҫtarda vьr var? ҫoҫ?
6. Kandьj kuҫtar kьҫtaarga ҫada kolgan?
7. Karda kandьj ister var.
8. Kьҫkьda ulus kandьj iҫ edet.
9. An, kuҫ kьҫkьda neni ҫip ҫat.

K o r o n s o o k .

Ус kynge сьgara ulaj kar ҫaadь. Tɵrtiuci kyninde ajazьdь.

Kalьn kar tyҫti. Canaktu ulus aгь veri kьҫьradьp ɵyip turdь. Kezigi ɵlɵn tartkan ɵdɵt. Kezigi aҫ tartkan ɵdɵt.

Bezinci kyninde enirgeri koron sook tyҫti. Kɵznɵktɵrgɵ ҫaraҫ — ҫaraҫ ҫuruktar ҫuradь. ҫuraarga sookko kemde ҫetpes. Tynde sook kɵzinekti ҫьzьrattь. Turanь da ҫьzьrat - ть. Suulu kazandь ҫara tonьrdь.

Bis ҫkolgo keldis. Eki valanьn kulagьn karla ҫьҫkьlap turь. Kulaktazь sookko uzьgan de-

zet. Erten muudьj sook volzo, şkolgo kelbeger
dep yredyci ajr-ть.

* * *

1. Slerdin çerde koron sook volot—po?
2. Şilge su urala, тьşkarь тургьs. Erten onь көр.

* * *

Қоль—видь çok, көзи—вазь da çok. Çuraan
dere surekej us. Ol кем? Таар ojt.

* * *

Koron sook voldь. Çerge tyrgen mal arьkta
volor. Azralga turgan mal aldьrvas. Onьц uc
көр өлөн едер керек. Çaskьda көдыrtke volb
dep ulus kuucьndaşть.

* * *

1. Slerdin çerde кьşкьda mal өлөндөр турган—ва?
2. Көр ulus өлөндөjt—po?

Altaj ајы.

Altaj ајы кьşкьda sureen sook.
Altaj ајылга çadarga ајдарь çok koomoj.
Koron sookto, ајdarga da volbos,
Бş ајылдың iciue vatpas turar.
Бşтаң касьр тьşкаçть ськсаң, sookko сьс
вазьц.

Ајылга kirzeң, eki kozıңdi ьş çıır.
Ancadala oogoş valdarga kyc.
Altaj ајы kiziniң ara çetkeri.

Ol kizinin ökrə çyregine sook ötkyrip çat.
Оның усун altaj kizi uzak çaş çазавай çat.
Ozip көртөвөј çat.

Adaңga tura et tir.

1. Koron sookto altaj aјlda çatkan ulustь көr. Turada çatkan ulustь көr. Olordьң çadьзын тыnejlestir.
2. Altaj aјldьң kizizi aru—cek çyrip volog—во?
3. Altaj aјldьң valazь vicik—ke çetre yуrenip alar—ва?
Agaştan oјьп tura edip yуren.

Тавьскak.

Tөрөгөн enem su, azragan adam sook.
Tiry syrgemde, alvatьga çol veredim.
Çьlu kelgezin, vizьльp төмөн tyzedim.
Men kem? Таар aјt?

Јакьlta sөs.

Altaj vala nөkөrim.
Azvikaga yуrenip aldьң
Çakşь yуrenip aldьm deve,
Çaantajьп онь кьсьгьp cyr.

Çilbirker онь кьсьгьvazan,
Çьlga çetpeј undьlar.
Aјtkan sөzimdi ukparan,
Ajga çetpeј endeler.

Кажран вiсикти undutpaska,
Карманга онь алып җыр.
Eder izin җок болзо,
Eртер онь кыргыргы тур.

* * *

Кан—Altaj.

Устыртин көрөрдө,
Ус толыкту Кан—Altaj!

Туугазынаң көрөрдө,
Тогъс булуңду Кан—Altaj!

Кыязынаң көрөрдө,
Камсы сынды Кан—Altaj!

Кыски конгон җуртына
Кырең серкен төзөгөндий Кан

Җаскы конгон җуртына
Җазыл торко төзөгөндий Кан—Altaj.

• • Altaj таңмалардың уни тындыр болор.

Җоон унды таңмалары: а, о, и, ы.

Сичке уды таңмалары: е, ө, у, і.

Ун җок кату таңмалары: г, д, з, ж, в, җ,
г, л, н, м.

Ун җок җымзак таңмалары: к, т, с, җ, р, с.

Җуурган дегеу статянаң җоон унды, с
уды таңмаларды тап. Вазак кату, җымзак таң
ларды тап.

Baza kojon degen stat'janь açьktap көр. Açьk-
tap көрзөн, мьндьj volor.

Kandьj la sөs volzo, onьң yndy taңmalarь
bastra çoon yndy volor, ol emeze cicke yndy
volor.

Altaj tildin ezizi andьj volьp çat. Onьң ucun
nele sөstin tөzinde çoon yndy taңma volzo, ucь-
nda baza çoon yndy taңma volor. Cicke yndy
taңma volzo, ucьnda baza cicke yndy taңma
volor.

Sөstin tөzin arazьnda sөstin tazьль деп ajdar.
Bu sөstөrdi çetre bici. Bala şkolgo в — rdь. Biste
ç — lu kaza — g — n var. Uulc — k bic — kke
yyrend. — Enem tura çun — p çat. At su ic — p
çat.

Bu teskeri bicilgen sөstөrdi tyzedip biciger.

At yret.	At
Bala mөөрөjt . . .	Bala
Uj kişstejt.	Uj.
Koj Ыjlajt	Koj
Jjt kepşenet.	ljt.
Kizi maarajt.	Kizi.
Kuş bijelejt	Kuş.
Kьs өlөң çijt	Kьs.
Teke ucat	Teke.
Өlөң kelet.	Өlөң
Taş agat.	Taş.

Ağaş kajylar neme.	Ağaş.
Su özöt	Korgolçyn
Korgolçyn mantajt.	Su

Kızınıñ bir kolında kanca savar?

Eki kolında kanca savar?

Atakajda 3 koj volgon. Kojlor zajyn 2 k
ganañ volgon.

Oncozь kanca volgon?

Aducь 3 uulьna 6 kojьn tyр — tynej
yleştirip verьen.

Uuldarь kanca kojdoñ aldь.

Bu statjanьñ çetpes sөstorin çetre bicip s

Altaj emegenderdiñ çyrimi.

Ozo kaan tuzьnda emegender kul.

Er ulus olordь malga tynej

Kalьnğa kьs valanь mal clar sadьp.

Sadьp algan dep er kizi ajdatan

Emegenine uur iş.

Emegenderdi çamьluga. vol

Emegenderdi çuunga volgon

Bicikke.

Sovet Başkaru

Emegenderge. BO

Emegenderdi er uluska.

Çamьluga.

Bicikke BO

Çe uur isti emegender çetre etkence.
 Altaj emegenderge volьp çat.
 Bistiin şkoldьn valdarь mьndьj . . . turgьstь.
 Emegen ulustьn nele volьzar.
 Olordь bicikke yurederine syrekej.
 Slerdin valdar ištenip turь—va?

Çetre bicijten sөstөri volgon, vodojton, salatan,
 çalsьm, ettireten, tutpas, oturgьspas, yuretpejten,
 boldь, volьzar, tynej, dedi, yureder, emdige, kyc,
 çөp, izine, kiceener,. anajьp.

Bu bicigen sөstөrdin tynej taңmalarьn açьk- tap көr.

Kөs çok kizi. Kөstu kizi. Kөstөri kurcьdь.
 Kөzi oорьdь.

At çok uul. At—tu uul. Uulda attar var. Adь
 oldi. Ooru vaş. Vaştarь oорьdь. Bazь oорьdь. Ki-
 cinek kap. Kicinek kaptu kizi. Kavь çьrtьldь.

Çaan tumcьk. Kicinek tumcьktu kizi. Tumcьgь
 saan kizi.

Bu sөstөrdө mьndьj төrөгөн sөstөр var:

1. Kөs, kosty, көstөri, көzi.
2. At, at—tu, attar.
3. Vaş, vaştarь, vazь.
4. Kap, kaptu, kavь.
5. Tumcьk, tumcьktu, tumcьgь.

Bu төrөгөн sөstөrdin төzi çañs volьp turar.

Açaru: Arazьnda sөstin төzidegi eң ucьnda turgan çьmzak
 taңmalarьn kijninde yundy taңma turar volzo, onьzь katu ajdьlar.
 Munañ көr: көs — kosi, at — adь, vaş — vazь, kap — kavь,
 tumcьk-tumcьgь.

Bu sөstөrdi açықтар vici.

Taşty su. Tazь çaan su. Aştu kizi. Azь ço
kizi. Adam kajьş aldь. Kajьзың veri ver. Ener
ot saldь. Odь kujip cьkть.

Bala kurut aldь. Bala kurьдын ijtke blaattu
Oroj eki kastu. Bir kazь çьljьdь.

Biste kara ijt var. Kara ijdibis kojon tut — t
Adam maltaga sap etken. Eski savьn araj cır
cьdь.

Enem tus ekeldi. Tuzь çok көсөдө amta
çok dedi.

Bu sөstөrdi munajьp çetre vici.

At — adьm	Kulak.
Kьs — kьzym.	Tamak.
Kas — vazьm.	Ajak.
Tumcьk — tumcьgьm.	Tuzak.
Baş —	Tarak.
Baş —	Kөs.
Toş.	Tas.
Өmөlik.	Kas.
Kөөş.	Tos.
Kөөş.	Tөs.
Tiş.	Kep.
	Kop.

Maldың тuzазь.

Kojdon, eckiden bis ne tuza aladьs?

Ujdan, sarlyktan ne tuza aladьs?

At—taң ne tuza aladьs?

Tөөдөң ne tuza aladьs.

Atla kandьj iş eder?

Tөөлө kandьj iş eder?

Bu suraktarga karu bicі.

Altajдың аңдарын toolop bicі.

Kьştaarga çada kalğanьн toolop bicі.

Altaj icinde bistin azragan malga төрөгөн карьндаş аңдар бар—ва? Онь çaan ulustaң surap ugala, toolop bicі.

Kьşkьda altajдың аңдарь neni çip çat?

Kandьj аңдар kursak çibej uktap çat? Kuştar neni çip çat.

Bu suraktardь yuredyciden surap uk. Baza biler ulustaң surap uk.

Тавьskaktar.

1. Kьrda kьзыl көsty uuldar ojnop çat.

2. Eki карьндаş suuga kozo vardь.

3. Kollo көктөвөгөн вөrikти кем kijer?

4. Agamьң kara armakсьсьн tyrip volvodьm.

Sen kandьj tavьskaktar bilerin? Çuup bicі.

Кьзыl cery.

Boronьң Çotьkсь dep uulь Kьзыl ceryge vargan.

Bir kyp Boro өвөгөн şkolgo keldi. Kojьnanь bicik cьgardь. Онь mege kьсььp veriger, valdar, dedi.

Çaан ууrencik ol birikti aldъ. Çart — çakъсыrdъ.

Çorъкъсы adazyна vicik ijgen emtir. Ol vicikk
Çorъкъсы munajda vicigen emtir.

Men oorъvaj çakъşь çyrim. Kъзыl cery ууr
dyune çakъşь ууrenip çadyм. Vicik cijerge, kъc
rarga ууrenip aldъм.

Baza agaştan, temirden nele neme ederge
volъp ууrenip aldъм. Aş kezer maşьnala iştenerg
vilip aldъм. Baza maalanьң. kьраньң azьп usьp
işteerge ууreuir aldъм. Bistin vijler, aş — kursa
kijim syreen çakъşь. Aьlga çanzam, ol ууren
alğan kerekterimdi oncozьп işteerim.

Mege karu vicik salьgar.

Kъзыl cerydiң kozoңь.

Beş adatan mьltьgьvьs
Bezen muңaң көp emej.
Burzujlar kelze adatan,
Bistin cery көp emej.

Altъ karъş yldivis
Alvъs oşkoş kurc emej.
Alvatъnъң ceryzi
Algъt — mergen kyc emej.

Altaj cery volzovъs,
Alvatъvъs çaranar.
Asar çaman burzujlar
Ajdarъ çok çaltanar.

Jerenske minele,
Jeriviske çeleris.
Jutra vajlar kelgezin,
Jitke mojъnъң kezeris.

Kara tajga minele,
Kaçulada çeleris.
Kandu çutpalar kelgezin,
Kak maңdajъna adarъs.

L e n i n.

Bladimir Ilic Uljanov şkol kørør inspektordъң uulъ volgon. Onъң Colo өвөкөzi Lenin.

Ozo kapitalist ulus işmekci ulustъң çalъn çetire verbes volgon. Olordъң çalъn çip vajъp turar volgon. İşmekciler deze aş kursakka, kijimge çedinbej, syreen şьralap çyrgen. Bala barkazъ koron sookko kaltьrap, as özögi torolop çyrgen. Torologonъna cьdaşraj өlip — te turganъ var volgon.

Çer pomeşciktin, vajlardъң kolъnda volgon. Krestjan ulusta çer tort çok dep ajdarga çoldu volgon. Onъң ucъn on өгөкө aյl 1 ujlu volgon. Onъзын — da myuzineң vuular alala ottodoton.

Anajtpaza çerime vastь dep pomeşcik 1
vlaap alatan. Krestjan baza syreen koomoj
çatkan. Tus — ta sadьp alar akcazь çok vo.

Kezik ulus işmekci — le krestjandь a
kьjnaarga çaravas deerde, kaan vaşkaruzь c
өltirip, tyrmelep turgan. Leninniң kaғьnda
kerekke kirizele өltirtip salgan.

Lenin alvatь ucьn turuşть.

Alvatьga volьzьp çat dep Leninniң kaғьnd
kaan vaşkaruzь өltirip saldь. Ol tuşta Lenin
nazijada uyregen. Alvatьнь kaan anajьp ke
kьstap turarda, Lenin sureen acьньp koro
volgon. Ol — lo tuşьnda Lenin şanandь:
vaşkaruzьn çok edele, vaşkarudь işmekcile k
jandañ tudar kerek.

Lenin çaandap kelele işmekcilerge ol sana
kuucьndap çyrdi. Kaan vaşkaruzьn çañьs kiz
añtarьp volbos. Çer vastra işmekciler, kresta
virigip alza, vөkө volөr. Vөkө volölo kaan
karuzьn añtarьp salar.

İsmekci ol sosti syreen çaradъp uktъ. Kaan vařkaruzъn ahtararga çep edip birigip aldъ. Ol çepkø krestjan ulus baza kirdi.

Kaan vařkaruzъ mъnъ bilele Lenindъ tudarga bedrep çyrdi. Ol tuzъnda Lenin adъn Uljanov devej Lenin dep adajla çazъnъp çyrdi. Çe andъjda bolzo, kaan vařkaruzъ onъ tudъp alala Sibirge ijdi. Lenin Sibirden kelele işmekcilerge baza kuucъn ajdъp çyrdi. Onъ kaan vařkaruzъ baza isteј verdi. Ajdarda Lenin øskø orondorgo kactъ.

Kommunist partija.

Kaan vařkaruzъn ahtararga kyc. İsmekci le krestjan birikpegence, onъ ahtarъp volbos. Onъ ahtarajъn deze, ogo işmekciler le krestjandar birigele, çazanъp alar kerek dep Lenin işmekcilerdi uyredip çyreten. Ajdarda onco işmeciler birigip algan. Anajъp birikken ulus „komunist partja“ dep adaldъ.

Kommunist partjaga køp işmekci ulus kirdi. Krestjan — da ulus baza kirgen. Kommunist partja işmekcilerdiñ partjazъ boldъ. İşmekciler partjaga vařtadъp alala uylrgen ajda vajlardъn vařkaruzъn çuular cacala Sovet vařkaru tuttъ. Sovet vařkaruga işmekci krestjan ulustan tuttъ.

Sovet vařkaru işmekcilerge tabrik zavod verdi, krestjanga çer verdi, ook alvatъlarga Çajъm çyrim verdi. Onъn ucъn altaj ulus Ojrot oblastu boldъ. Ojrot Oblast alvatъzъn çakşъ çadarga uyredip çat. Orъs altaj deşpeј amъr çadarga uyredip çat.

Kaan tuzъnda alvatъnъ vicikke uyretpes volgon, emdi køp şkoldor acъldъ, likpunkt acъldъ. Alvatъ mal azъn tъñdarga uyrenip çat. Kamdardъn mekezinen ajrъldъ. Vajlardъn çimeginen ajrъldъ.

Ozogъzъ la emdigizi.

- Eki uulcaktъn kuucъnъ tъndъj boldъ:
— Ozo vajlarъnъ vařkaruzъ volgon.
— Emdi Sovet Bařkaruzъ volъp řat.
— Ozo ismeksi le krestijandъ ęltirip tu
— Emdi olordъnъ adaanъn alъp řat.
— Ozo řerdi vajlar bilden.
— Emdi řon ulus bilip řat.
— Ozo alvatъnъ vicikke yuretpegen.
— Emdi yuredip řat.
— Ozo řoktular kul volgon. Olordo y
volgon.
— Emdi řoktu kul emes. Bajlarda yn
— Ozo řoktularдъ řamъluga tutpajtan.
— Emdi vajlardъ tutpaj řat.
— Ozo baldardъ sogъp yuredeten.
— Emdi baldar sogor řaņ řok.
— Ozo emegen ulustъ malga tyņej voc
— Emdi emegen ulus řamъluga turъp
— Ozo ęskys baldar aļlezigine vazatar
— Emdi ęskys baldar internat — ta v
yurenip řat.
— Bu mundъj řakřъ iyrimdi kem tapka
— Kommunistar tapkan?
— Kommunistar kajdaņ tabъlgan?
— Leninniņ yureduyle tabъlgan.

Eki kъzъcaktъn ermegi.

- Kommunist řolъna kem vazar.
— Komsomoldor vazarlar.
— Komsomol řolъna kem vazar?
— Pioneerler vazarlar.
— Pioneer řolъna kem vazar?

- Ulyrgender vararlar.
- Ulyrgender çolьna kem vazar?
- Jasladagь çaş baldar.

S o l u (kozon).

Kommunistь kem solььr? (2 katap).
 Komsomol, nekörlör, komsomoldor.
 Komsomoldordь kem solььr? (2).
 Pioneer, nekörlör, pionerler.
 Pioneerlerdi kem solььr? (2).
 Ulyrgen, nekörlör, ulyrgender.
 Ulyrgenderdi kem solььr? (2).
 Çaş baldar, nekörlör, çaş baldar.
 Jaslja deze kemge kerek.
 Jaş baldarga, nekörlör, jaş baldarga.

Komsomoldьң kozoңь.

Kara tuudьң vazьnda
 Kan sarьньң izi var, ej
 Kalьk çonньң ortodo, ej ortodo.
 Komsomol ajtkan sözi var.

Kara tajdь minedim,
 Kazat çerge çeledim, ej
 Komsomolgo kiredim, ej, kiredim
 Komsomol çuunьna çyredim.

Kara tajdь minerimde,
 Kazat çerge vudyrdildi, ej
 Komsomolgo kirerimde, ej, kirerimde,
 Açam mege adьldь.

Karagajdın vudagъ
Kastalganca, sьnza tort, ej
Komsomol çolьnan ajьrganca, ej,
ajьrganca.
Kokьj korongo tuşsem tort.

* *
* *

Bu kəzəndordь yуrenip al.
Kəzəndon çygerin.
Yуrenip alğanьn, vilbes baldardь yuredip çyr.
Baza əskə də kəzəndordь anajьr yuret.

Pionerdin kəzəncь.

Bijik tuudьn vazьnda
Bii sarьnьn izi var.
Biske kelgen səstərdə.
Pionerdin səzi var.

Karajda sьkkan çьmьrtka
Kalьrap usar kuş volor.
Kavajda çatkan çaş vala
Kacan typte kommunist volor.

Tynde sьkkan çьmьrtka
Tylyrep usar kuş volor.
Tyru çyrgen çaş vala
Tyvinde varьr kommunist volor.

Bijik tajdь minedim
Bijik çerge çeledim.
Pionerge kiredim,
Pioner çuunьna çyredim.

Bijik tajdъ minerimde
Bijik çerge vudyrylbedi,
Pionerge kirerimde
Bir de kizi adьvady.

* * *

1. Serdin şkoldo pioner var — va?
2. Komsomol var — va?
3. Kommunist var — va?
4. Olor çoktu uluska volъzat — pa?
5. Baldarga volъzat — pa?

Kozoң kojonok *).

Men — men, men kojonok
Ojnoor çerim çar vazь.

Men, men, men kojonok
Ottoor çerim tal tøzi.

Men, men, men kojonok
Erte turvas emegerdi.

Men, men, men kojonok
Tynuginең tapьььm.

Men, men, men kojonok
Çalььь çyger kadьтть.

*) Bajat ulustьң kozoңь.

Men, men, men kojono**k**
Edeginen ta**n**by**g**ym.

Men, men, men kojono**k**
Adar mer**g**en at**k**anda.

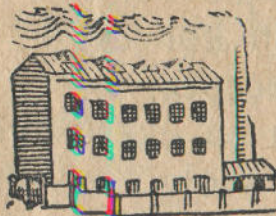
Men, men, men kojono**k**
Arka mo**j**ny**m**d**y** uze ad**a**t.

Men, men, men kojono**k**
Atpas **ç**aman at**k**anda.

Men, men, men kojono**k**
Ald**y** kij**n**ime ok ty**z**et.

* * *

1. Altaj val**d**ar **ç**aj**g**da kan**d**y ko**z**o**n** ko**z**o**n**do**j**t?
2. Kan**d**y ta**v**by**ş**kak aj**d**a**t**?
On**y**n on**ç**o**n**by **ç**u**u**p v**i**ç**i**p al.
K**z**yl O**j**ro**t** gazat**k**a sal.

Fab**r**ika.

Ko**m**ut.

F a b r i k a .

Bes, kagas, u**ç**yk eder **ç**erdi fab**r**ik dep ajdar. B
tanmazb**y** vistin O**j**ro**f** tilinde **ç**ok, erus tilinde volor.

Orustap ajtkan**y**.

Fjevralj mjesjats.
Flag.
Kaftan
Forma. Takaja fo**r**ma.
Filin ptitsa
Novaja furazka.

O**j**rott**o**p ajtk

Kockor aj.
Maan**y**.
Kaptal kij**m**.
Kep. kevi and**y**.
Uky ku**ş**.
Çan**y** kartus.

Xomut.
Xoroşij xomut.
Xolostoj parienj.
Xoroşij maljčik.
Xравгъj celovek.
Xudoj celovek.
Zimoj xolodno.
Konj ploxoј.
Golova volit.
Korova xoroşa.
Cornъje volosa.
Vojna idjet.
Vlusfj — Soveto.
Krasnъje vojska.
Voljnъj narod.
Vojnъ nam njenado.
Davaj vmestje igratj.
Celovek drova prinjes.
Staroje vedro prinjesi.
Vodъ mnje prinjesi.
Tъ daj mnje kovşčik.
Tъ i — di sjuda.
Ja pojdu v školu.
Mъ v školu pojdjem.
Vъ kuda pošli.
On doma?
Lenin vozdj trudjaşčixsja.

Ja vodъ prinjes.
Tъ v školu pojdješ?
Net nje pojdu.
Počemu nje pojdješ?
Siljno voljeju (xvoraju).
Ne xodi sjuda.
On skazal.
Oni skazali.
On prişol.
Oni prişli.
Mъ prisli.
Vъ prişli?
Mama skazala.
Otjets skazal.
Brat dal mnje knigu.
Bavuška prişla.
Djeduška prişol.
Sestra skazala.

Komut.
Çakşъ komut.
Bojdon uul.
Çakşъ uulcak.
Çaltanbas kizi.
Çaman kizi.
Kъşkъda sook.
Koomoj at.
Baş oогъp çat.
Çakşъ uј.
Kara cac.
Çu volъp çat.
Başkaru — çep.
Kъzъl cery.
Çajъm alvatъ.
Çu viske kerek çok.
Kozo ojnojъ.
Kizi odъn ekeldi.
Eski kônokti ekel.
Mege su ekel.
Sen mege suskъ ver.
Sen veri kel.
Men şkolgo varagъm.
Bis şkolgo varagъs.
Sler kajda varъp çat.
Ol yjde — ve?
Lenin kol kycile çatkandardъn
ваşсъzъ.
Men su ekeldim.
Sen şkolgo varagъn — va?
Şok varbasъm.
Ne kerek varbas?
Syreen oогъp çadъm.
Beri kel — ve.
Ol ajtkan.
Olor ajtkan.
Ol keldi.
Olor keldi.
Bis keldibis.
Sler kediger — ve?
Enem ajttъ.
Adam ajttъ.
Karbъndazъm mege vicik verdi.
Çaanam keldi.
Taadam keldi.
Eçem ajttъ.

Djadja skazal.
Tjetja skazala.
Djevočka igrala.
Maljčik igral.
Revonok igral.
Kon prišol.
Zerevets seno jest.
Matka xorošaja.
Malenjkij zerevjonok.
Skot prišol.
Korova revjot.
Prišol vьk.
Tjeljonok begajet.
Ovtša solj jest.
Baran prišol.
Iagnjonok igrajet.
Sobaka lajet.
Koža (jamaj).
Šcenok igraet.
Koška pticku pojmalā.
Sobaku nje vej.
Dom.
Izba.
Dverj.
Nozik.
Topor.
Pila.
Okno.
Sedla.
Ogonj.
Kocma.
Molotok.
Šilo.
Caška.
Loška.
Daj cašku.
Dajtje topor.
Dajtje nozik.
Na, vozjmi nozik.
Vozjmitje cašku.
Maljčik molotok vzjal.
Mama revjonka vzjala.
Djevočka knigu vzjala.
Otjets topor kupil.
Brat kupil pilu.
Djeduška dom kupil.

Taajьm. ajttь.
Čenem ajt — tь.
КЪЗЬСАК ojnodь.
Uulcak ojnodь.
Bala ojnodь.
At keldь.
Ajgьr ɵlɵn čip čat.
Čakšь ve.
Kicinek kulun.
Mal keldi.
Uj mɵɵrɵp čat.
Buka keldi.
Bozu mantap čat.
Koj tus čip čat.
Kycā keldi.
Kuragan ojnop čat.
Ijt yrip čat.
Ecki (teke).
Kycik ojnop čat.
Kiske kucjak tuttь.
Ijt sokpo.
Tura.
Tura.
Ezik.
Vьcak.
Malta.
Kiree.
Kɵzinek.
Eer.
Ot.
Kijs.
Maska.
Sibegej.
Ajak.
Kalbak.
Ajak ver.
Malta veriger.
Vьsak veriger.
Me, vьcak al.
Ajak alьgar.
Uulcak maska aldь.
Enem bala aldь.
КЪЗЬСАК vicik aldь.
Adam malta sadьp aldь.
Kaгьndazьm kiree sadьp a
Taadam tura sadьp aldь.

Mama mnje dala nözik.

Maljčik prines ŝlo. |

Mama kočmu prinesla.

Seno.

Drova.

Xleb.

Golova.

Volosa.

Glaza.

Uxo, uši.

Nos.

Rot.

ZUB — ZUBЪ

Ruka — ruka.

Noga — nogi.

Nogotj — nogti.

ZUBЪ moi volejut.

Glaza volejut.

ТЪ ruki мь?

Ja ruki вьмь?

A golovu мь?

Njet nje мь.

Golovu toze nuzno мьтj.

Maljčik nogi мь.

Topor nado?

Njet nje nado.

Sjerbe glaza.

Konj voljšoj.

Belaja korova.

Malenjkaja sobaka.

Prodaznъj xleb jestj?

Kogda prišol?

1. Odin.

2. Dva.

3. Tri.

4. Setъre.

5. Pjatj.

6. Ŗestj.

7. Ŗemj.

8. Vosemj.

9. Djevjatj.

10. Djesjatj.

11. Odionadtsatj.

12. Dvenadtsatj.

20. Dvadtsatj.

30. Tridtsatj.

Enem mege vьsak verdi.

Uulcak ŝivegej ekeldi.

Enem kijis ekeldi.

Өлөң.

Одън.

Aŝ.

Baŝ.

Сас.

Kөs.

Kulak.

Tumcuk.

Oos.

Tiŝ.

Kol.

But.

Търмак.

Menin tiŝterim oогъp çat.

Kөzim oогъp çat.

Sen kolъндъ çundъң — va?

Men kolmdъ çunъp aldъm.

Vazъндъ çundъң — va?

Çok çunvadъm.

Baŝтъ vaza çunar kerek.

Uulcak vidъң çundъ.

Malta kerek — pe?

Çok kerek çok.

Boro көs.

Çaan at

Ak uј.

Kicinek iјt

Gadar aŝ var — va?

Kacan keldin?

Bir.

Eki.

Ус.

Tört.

Beŝ.

Altъ.

Çeti.

Ŗegis.

Togъs.

On.

On bir.

On eki.

Çiirme.

Одъs.

40. Sorok.
50. Pjätjdjesjat.
60. Şjestjdjesjat.
70. Semjdjesjat.
80. Vosemjdsjesjat.
90. Djevjanosto.
100. Sto.
Pişi pisjmo.
On napisal pisjmo.
On caj pil.
On v şkolu uşol.
Revjonok placet.
Mama smejotsja.
Brat spit.
Maljcek pradal sanki.

Tortön.
Bezen.
Altan.
Çetten.
Şegzen.
Togъzon.
Çys.
Bicik bici.
Ol bicik cijip saldъ.
Ol caj icti.
Ol şkolgo vardъ.
Bala Ылар çat.
Enem katкър çat.
Karъndazъm uktap çat.
Ulcak canagazъn sattъ.

Nurgulaj  m lik.

Çaңъs kizi mal azъn kacanda tьңъdъr vos. Nenin ucъn deze? Çaңъs kizi uktu a kuca, teke, maşъna alarga kyci çetpes. azъraar kerek volzъn, aş salar kerek volzъn jajstvo çaan volzo, astamdu volor. Çe er cakta çaңъs kizi çaan hozjajstvo išteerge kacanda cъdavas.

Onъң ucъn bistiң Partija la Sovet vas alvatъnъң hozjajstvozъ çaan astamdu volzъn  m likke vaştap çat.

Ulus Sovet Başkarudъ eecip, vaza  m  syreen tuzazъn bilele, k p savaazъ nurgulaj likke kirip çat. Ulus nurgulaj  m likke kirg  m liktiң kyci syrekej ijdely v k  volъr Hozjajstvozъ vaza da syreen çaan volъr çat.

Ol tuzъnda  m lik nele nemeni sadъr argazъ var volъr çat İşti toştъ çaandadъr İşti uyredyle iştap çat. Nurgulaj  m likti

çaandaganda, Өмөліктің астамы вазы да там өзө
бийиктеп турат.

Emdi бистің ојротто батрак, җокту, ортоңдор
биригип нургулај Өмөлікке кирерге баптап турь.
Өмөлік тузалу дезет.

Kulaktar nurgulaj Өмөліктің өштузи.

Bastyra җон нургулај Өмөлікке кирип турарда,
kulak ulus Өмөлікті неле деп җамандап турат.
Baza Өмөліктің малын, азын, изин урег турат.
Қазь бирде Өмөліктің кизизин согьр Өмөлікке ки-
реде, Өмөліктің изин ујмар, vulgap урег — те са-
лат.

Bu neniң usьn andьj degezin? Kulak Өмөлік-
тиң өштузи больр җат. Өмөлік kulakka nege өшту
больр җат deze?

Kulak bilip iat. Өмөлік вајьр, тыңьр алза,
kulakka acu koron volor. Ol tuzьnda җокту, бат-
рак, ортоңдор Өмөлікте volor. Kulakka deze җал-
дап іштедерге кизиаҗок volor. җалдап іштедер ки-
зизи җок болзо, kulak kacanda вајьр болвос оның
usьn kulak Өмөлікті sureen өштөр җат. Ol andьj
bolgondo, kulaktь Өмөлікке albas usьrlu.

Kulak Өмөлікті җок ederge albadаньр җат. җе
kizi sьdabasta, војьның хозјайствазьн астадыр
урег cat. Kulak анајьр хозјайствазьн вош урег
salvазьн деп оның артыкту җөөзөзин алала Өмө-
лікке берер usьrlu. Војьн ol җерден syrer de
usьрь var. Bu тынајьр іштезе, Өмөлік өзө вьзу
көdiriler.

Өмөлік изин тьс ederge syreкеј кiseener ке-
рек. Анајьтраза Өмөлік вазы урегип калар.

Өмөлікті тыңьдыгар!

Jlyrgen ook albatylarga neni berdi

Ozo kaan tuzьnda ook albatylardь vijl danьn çaman kørøtøn. Bir albatьnь bir albatьman kørzin dep vijler yuredip turatan. A Rossejde çatkan nele çyzin albatь vojь — øštøp çaman kørøtøn. Onьң ystine ook lardь orus kaan bicikke yuretpes volgon albatьnь kuldanarga belen volzьn dep olorda ønøtiin kьльnar volgon.

Çe Sovet vaşkaru deze nele albatь kьl dep çøp budirdi. Nele albatь vojь—vojьn kørørdøn volgoj, vojь — vojьna volьzьp çyrzin dedi. Bicikci albatь bicik vilbes albatь volьzьn çetirzin dep yuredip çat. Emdi bir rotto nele albatь vojь—vojь epty çadьp çat orьs altaj, kumandь, tuuva, kazak dep çaman çat. Elektespej çat. Karьn oncozь bicikke yalala, mal azьn tьңьdarga kiceenip çat.

Emdi batraktar, çoktular, ortondor sen e øøj dep vaşkalanvaj çat. Karьn olor vojьla kulak øştylerin tanьp ala, bu kizi kulak ta biske øs kizi dep vuurzavaj çat. Oncozь v kulaktar—la tartьzьp çat.

-
1. Slerdin çerde andьj epty çurtajt—pa?
 2. Ajlai øštøzip turat —pa??

Onđoj Ajmagъndagъ Kuladъ şkolъ Kajьrla şkolъna mөrөjlөzip işterge bicik saldъ. Salga bicigi mъndъj:

Bir şьlga mөrөjlөzip iş edeli. Edeten mъndъj volъn:

1. Өmөliktiң maьna kemçily azьral bereri
2. Өmөliktiң vozularьn yuredy—le azьraar
3. Şkoldo baldardьn өmөlik maalazь išteeri
4. Өmөlikke көp vatraktar, çoktular, ortodortartarь.
5. Kudaj çok iştі tьңьdarь.
6. Өmөliktiң bicik bilbesterin bicikke yureder.
7. Çoktu baldarga volъş eder.
8. Çon icine gazat tarkadar. Bicik kьсьrat
9. Çajgь şkol acar.
10. Baldardьn çajgь oььnьn tөzөөр.
11. Pionerge көp baldar tartar.
12. Şkol yuredyune onco baldardь tartar.
13. Kooperativka көp ulus tartar.
14. Argazь çok kiziniң izine vollъзьp bereri.
15. Kьзыl ajьldьn izine volъzar.

Çөр volzo, bu bicikke kol salьgar.

Bu bicikke kozor nemezi, ol emeze astada nemezi var — var volzo, şyultegerdi biciger. Kalkeldi, baldar ol iştі iştěj verdi.